

i pecuàries de més de la meitat del territori. Ja un lingüista millor, com Schuchardt, va protestar contra el descuit amb què M-Lübke tractava les formes hispàniques que amb raó ja havien intrigat a Diez.

De fet no manquen alguns testimonis antics de l'accentuació esdrúixola, per més que els filòlegs refiant-se de M-Lübke i dels diccionaris llatins, tendeixin a silenciar-los. Ja Diez (*Wb.*, 213) seguit per Holder (II, 1774, 1689), va citar *tavenus* en unes glosses medievals, com a forma solament comprensible amb l'accentuació TÁB-.

Segons Holder (*Altceltischer Sprachschatz* II, 1689) en un glossari, que deu pertànyer a època antiga essent greco-llatí, el que figura és el mot en lletres gregues i accentuat a la inicial: «*οἰστρος: τάβανος*» (CGL II, 18.10, per més que Götz, ens ho calli en el CGL VII, 327, llatinitzant-ho en *tabanus*); i per consegüent hem de donar valor a la forma *ντάβανος* 'tavec gros' que ha sobreviscut en el grec de Cefalònia (Gust. Meyer, *Roman. Lehnworte im Neugr.*, 65). Schuchardt i MLWagner coincideixen a dir que la forma de llatí vulgar suposada pels manlleus berebers i magrebins correspondria a un -AN- àton.

En fi, no sense apejar als bascolegs, crec que és també d'una base com TÁBEN- o TÁBENE- que fou manllevat el bc. *habe*, comú als tres dialectes del P. Basc francès;⁵ és veritat que Schuchardt (*ZRPh.* xxxvi, 1912, 34) i Bähr (*RIEB* xxvii, 82) volien veure-hi el ll. *APEM* però d'una banda s'hi oposa el sentit, que és 'tavec' i no pas 'abella', d'altra banda la -P- en basc no s'hauria sonoritzat; la pèrdua de la -N- és quasi normal en basc; la T- inicial no es pot conservar en aquesta llengua (no existint mots proto-bascos en T-), i per això alguns cops s'elimina, en d'altres es canvia en d- (cas general en els més moderns); una altra combinació deu ser *eslafa(o)* o *eslafana*, noms de l'«aberró» (només en Larramendi, és cert), on hi ha d'haver un compost d'allò mateix amb el nom euskèric de l'abella, *erle*; llavors *afoa/afana* fóra una variant d'aquell *habe* (on la -f- potser no es relacionaria amb la de l'it. *tafano*, podent ser considerada com ultracorr. basca).

Acabo explicant que el canvi de *tave*, *tàvens*, en *tàvets*, és igual al sofert per mots semblants, com *vímens* > *vímets*: no oblidem que es parla molt més de *tàvets* que d'un, en singular; i comparable a casos com *màpet*=*mapa*, o *àpit*, *trènit*, *gènit*, *oit*, de *api*, *treni*, *geni*, *oi*; després es passà a *tàvec*, com *rafe* > *ràfec*, i tal com tenim *ràvec* per *rave* RAPHANUS a Menorca i punts del Princ., i *ràvet* en el Capcir: *BDC* v, 25; XIX, 197; III, 126; i cf. *EntreDL* II, 45.

Acabem comentant una dada del S. XIII. Hi ha un *tavec* en una poesia de Llull; on, personalitzant l'Oració, diu «Oració: a l'hom pec / diu hom: —*tavec*, *bavec*, —e com vós estats fals alberg[?]/ Bé us fai qui us diu qu'és famec!» (*Concili*, v. 668, *NCL* III, 139);⁶ no fóra inconcebible que a un home ruc, que no vol entendre, hom el tracti de 'tavec', però ho deixarem en dubte puix que hi ha dos casos de «*tavec*: insulsus» en oc. ant. (*PSW*); potser tanmateix hi ha el nostre mot encreuat amb *bavéc* —l'accentuació d'aquells

tavec és incerta i més fàcil és que fos en la *é*, en el de Llull, qui sap—. Car en el prov. alpí del Qeyràs ens consta *tavan* en el sentit de «nigaud, niais» (Chabrand).

En fi per a les formes del tipus *tabarro*, -*ardo*, molt esteses en castellà i poc entre nosaltres, bastarà remetre a l'article TÁBANO del *DCEC/DECH* (v, 357b32-60 i nn. 15 i 16). I per a major informació bibliogràfica i folklorica de tot plegat, veg. Sofer (*Lat. u. Rom. in Isidor*), 172; i Rolland, *Faune Pop.* XIII, 181.

Igual que altres noms d'insectes i animals terrestres, s'ha aplicat aquest a un peix (cf. *aranya*, *rata*, *escòrpora* etc.). Em diuen amics pinedencs que de les «mares de lluç» (altrament designades com *maires o lluces*) a Blanes en diuen *tábans*, i altres atribueixen *tábans* a Malgrat; Plaia i Güell atribueix *tabanc* com a 'lluç, Merlucius esculentus' a Tossa i StFGuixols, mentre que a Palamós seria el 'siphonostoma pyrois', anomenat *music* a Bna. i Tossa, *petard* a Cadaqués, Escala i Calella de Pal. (*Proa de Palam.*, jul. 1960, 8-9): potser doncs hi ha comparació d'algun so que li sentin els pescadors amb el zumzeig del tavec, el sonar del músic i el petar del ventre; per a la -*η*-, cf. *LleuresC*, 303, 289, 294.

DERIV.: *Mosca tavalera*: J. Lluís Pall., *Pastors i Tempestes*, p. 4; *Records de Pastor*, 59. *Tavalet* insecte semblant però distint de l'*abugot* (Lavansa, 1964). *Tavenada* eiv., per comparació de les gotes fortes amb una pluja de tavec.

¹ En el mapa *frelon* de l'ALF és on presenta més extensió; no tanta en *bourdon*. A les Terres-Froides 'vespa' es diu *gépse* o bé *tòna*, aquest més aviat una «grosse guêpe noire» (Devaux). A Vaux (Ain) també conviuen *vépi* i *tòna* amb els sentits de 'vespa', 'borinot', i aquell per al 'fossaró' (Duraffour, s. v.); a Aosta, Susa i pobles intermedis, és el borinot, a Valsoana el fossaró (AIS, 462). —² El fet és que com a representant de fer cas dels mapes *table* i *malade* de l'ALF, car gairebé tota la zona francoprovençal presenta *tàbla*, *malàdo*; no hi manca, però, algun *malòdo*, i és ben dubtós que siguin autòctones aquestes formes i no afrancesades. —³ Schuchardt, *Wiener Sitzungsber.* CLXXXVIII, vol. IV, 39-40 i 77. El roms. *taun* potser es podria, fonèticament, afiliar a TABÁNUS, amb pas de **tavin* a *táun*, com va indicar M-Lübke (*Dacoromania* III, 643ss.). Creiem amb raó que pot ser? No ho nego, però puix que ens consta que TABONEM és antic, persistim en fort dubte. —⁴ Això últim sembla haver estat l'epítet del déu malvat de les mosques, o potser dels tavecès o altres volatils immunds: la Bíblia diu que *Baal-zebub*, 'déu de les mosques' era el nom d'un antic déu d'Eqrôn (IV Reg. 1.2ss.). Els tres evangelis sindòptics (*Lluc* XI, 15, *Marc* III, 22, *Mt.* XII, 24) contenen com els fariseus anaven dient que Jesús, per